

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series9.2021.22.05>.

UDC: 811'367.662:811.161.2'42

Oleksandr O. Lytvynov

Kyiv National Taras Shevchenko University,
Kyiv, Ukraine

ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ НЕОЗНАЧЕНИХ ЗАЙМЕННИКІВ В УКРАЇНСЬКОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ: КОРПУСНИЙ ПІДХІД

Бібліографічний опис:

Литвинов, О. О. (2021). Відтворення англійських неозначених займенників в українськомовному художньому дискурсі: корпусний підхід. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 9. Сучасні тенденції розвитку мов*, 22. 58–76. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series9.2021.22.05>.

Анотація

У статті розглянуто специфіку вживання англійських неозначених субстантивних займенників у сучасному художньому дискурсі та визначено особливості їх перекладу українською мовою з використанням корпусного підходу. Досліджувані одиниці вилучено методом суцільної вибірки з фрагмента англо-українського паралельного корпусу, укладеного на основі оригіналу роману Джоан Роулінг “Гаррі Поттер і в’язень Азкабану” та його авторитетного перекладу, здійсненого Віктором Морозовим, і з’ясовано частотність їх уживання. На основі аналізу словникових дефініцій досліджувані одиниці – загалом дев’ять лексем, розподілено за формальними та структурно-семантичними ознаками на три типи, у межах яких на підставі семантичних характеристик виділено по два підтипи займенників. Аналізовані лексеми розташовано в порядку зниження частоти за шкалою від 0 до 10. Підраховано очікувану частоту їх уживання на 1000 слів тексту. Виявлено найбільш та найменш частотні одиниці та їх типи в досліджуваному мікрокорпусі. З’ясовано, що займенники з компонентом ‘some’ є найчастотнішими, займенники з компонентом ‘ever’ мають найнижчу частоту, займенники з компонентом ‘any’ виявили середню частоту вживання. Визначено, що найвищу частоту має займенник ‘something’, найнижчу частоту – займенник ‘whoever’. Займенники ‘anyone’ і ‘someone’ виявились середньо-частотними одиницями у проаналізованому мікрокорпусі. На основі аналізу за безпосередніми складниками та контекстуального аналізу виявлено особливості вживання неозначених субстантивних займенників у тексті оригіналу. Розглянуто та описано низку випадків уживання неозначених займенників у вихідному тексті та тексті перекладу з метою їх порівняння та зіставлення. За результатами проведеного

трансформаційного аналізу встановлено типи перекладацьких трансформацій при відтворенні неозначених займенників в українськомовному художньому дискурсі.

Доведено, що основними прийомами перекладу досліджуваних одиниць є еквівалентний переклад, опущення, лексичні та лексико-граматичні заміни, включно з додаваннями та граматичними замінами.

Ключові слова: неозначений займенник, перекладацька трансформація, прийом перекладу, еквівалент, опущення, додавання, заміна.

1. Вступ.

На сучасному етапі розвитку зіставної лінгвістики дослідження займенника як лексико-граматичного класу мовних одиниць залишається актуальним з огляду на неоднозначність наявних класифікацій і спірні погляди лінгвістів стосовно визначення та функціонування займенників у різних мовах. За визначенням Д. Кристала, термін "займенник" вживається "у граматичних класифікаціях на позначення обмеженої кількості слів, що заміщують іменникове словосполучення (або окремих іменників).. Є різні типи займенників, і їх термінологія дещо відрізняється в різних граматиках... Граматичний розподіл займенників у мові зазвичай доволі складний і часто пов'язаний із більш загальними поняттями проформи і дейксису" (Crystal, 2008, pp. 391–392).

В. Плоткін стверджує, що займенники "уособлюють декілька невеликих класів слів, об'єднаних важливою семантичною відмінністю між ними й усіма основними частинами мови... не позначають нічого, а відносяться до речей, явищ та якостей, не відображаючи до їхньої специфічної природи" (2006, pp. 82–83).

Протягом останніх десятиліть займенники досліджувались у різних аспектах: структурно-семантичному, функціональному, комунікативному, порівняльно-зіставному, когнітивно-дискурсивному тощо.

У структурно-семантичному аспекті займенники вивчали такі дослідники: К. Джордж (2006) стосовно окремих аспектів автоматизованого перекладу відносних займенників із французької мови на англійську; Х. Квінн (2002) щодо проблем розподілу відмінкових форм англійських займенників; Г. Уїлсон (1995) досліджував комунікативні проблеми розуміння мовцями займенників в аспекті мінімальної інформації (рід, число, сполучуваність тощо) і розширеної інформації (просторова інформація, тип опису тощо). І.В. Дудко (2002) дослідила семантику і функціонування ад'єктивних і субстантивних неозначених займенників у сучасній українській літературній мові; Н.П. Дзюман (2015) здійснила комплексний аналіз семантико-синтаксичної сфери українських займенників різних лексико-семантичних розрядів; О.В. Калашник (2020) дослідила семантичні і стилістичні проблеми прономінативів в українській інтимній поезії II половини ХХ – початку ХХІ століть; Т.П. Матвійчук (2010) здійснила дослідження особливостей реалізації текстових категорій прономінальними засобами у сучасній українській літературній мові; О.Б. Шпить (2016) дослідила граматичні і семантичні аспекти займенників української мови ХVI–ХVII століть.

У функціональному аспекті питаннями займенників займалися: Д. Бхат (2007), яка провела низку міжмовних досліджень щодо категоризації та

функціонування особових займенників і проформ у зіставленні з питальними, вказівними та відносними займенниками на матеріалі 250 мов; Р. Хадлстон і Д. Пуллум (2002) дослідили граматичні та функціональні аспекти вживання займенників сучасної англійської мови; Л. Гіллоу (2016) здійснила аналіз функціональних проблем автоматизованого перекладу англійських кореферентних (анафоричних) займенників на мови з граматичною категорією роду з використанням паралельного корпусу англо-німецьких текстів ParCor; М. Хаспелмат (2001) виконав низку енциклопедичних досліджень щодо функціональних і формальних властивостей неозначених займенників у різних мовах, включаючи теоретичні підходи до функціонування неозначених і заперечних займенників; Р. Уотсон (2010) розкрив проблеми вживання займенників загального семантичного роду в американському варіанті англійської мови; В. Лобанова (2019) висвітлила роль займенників та зміни у їх функціонуванні в сучасній англійській мові.

У порівняльно-зіставному аспекті цю частину мови вивчали: Л. Патерсон (2011) у плані порівняльно-зіставних корпусних досліджень займенників загального семантичного роду в британському писемному дискурсі; Л.Л. Звонська, Н.В. Корольова, О.В. Лазер-Паньків та ін. (2017) дослідили питання визначень та класифікацій займенників у класичних мовах, таких як грецька, латина, у зіставленні з українською мовою.

У когнітивно-дискурсивному і комунікативному аспектах займенники вивчали: Д. Хартшорн (2012) щодо проблем їх інтерпретації у пояснювальних реченнях; Х. Симон і Х. Віесе (2002) на матеріалі індоєвропейських та неіндоєвропейських мов виконали низку досліджень стосовно типології займенникових парадигм, генерування синтаксичних і семантичних репрезентацій для конструкцій, що містять займенники; а також когнітивних структур свідомості, які детермінують мовні розбіжності у продукуванні та інтерпретації таких конструкцій; Н.В. Петренко (2008) дослідила когнітивно-семіотичний та лінгвосинергетичний аспекти займенників у віршованих текстах американської поезії; Ю. Бієсен (2012) розкрила деякі аспекти вживання особових займенників у контексті тривоги та неспокою;

Однак, питання трактування та класифікації англійських неозначених займенників, які становлять найчисельнішу групу цього лексико-граматичного класу, а також проблема їх адекватного перекладу українською мовою не дістали вичерпного опису. Так, у деяких англійських лінгвістичних джерелах (Types of pronouns. URL: <https://usefulenglish.ru/miscellany/types-of-pronouns>). неозначені займенники *each*, *every*, *either*, *neither* подаються як дистрибутивні, *many*, *much*, *few*, *several* включаються в групу кількісних займенників; неозначені займенники з компонентом *every* становлять підгрупу інклюзивних займенників; займенник *such* визначається як неозначений або як вказівний, лексеми *little* і *much* іноді класифікуються не як займенники, а як прикметники, іменники або прислівники тощо.

2. Мета і завдання.

Метою дослідження є визначення специфіки вживання англійських неозначених субстантивних займенників у сучасному художньому дискурсі та особливостей їх відтворення українською мовою з використанням корпусного підходу.

Завдання розвідки включають такі:

- укласти повний реєстр англійських неозначених субстантивних займенників на базі роману Дж. Роулінг “Harry Potter and the Prisoner of Azkaban”;
- виявити структурно-семантичні характеристики англійських неозначених субстантивних займенників;
- встановити частотність вживання кожної аналізованої лексичної одиниці у досліджуваному мікрокорпусі;
- визначити типи перекладацьких трансформацій та прийомів адекватного відтворення українською мовою англійських неозначених субстантивних займенників із використанням корпусного підходу.

3. Методологія.

Об’єктом дослідження є англійські неозначені іменникові (субстантивні) займенники *somebody, someone, something, anybody, anyone, anything, whoever, whatever, whatsoever* – загалом 9 лексем.

Предметом розвідки є особливості вживання даних неозначених займенників та їх відтворення в українськомовному художньому дискурсі.

Матеріалом дослідження слугували неозначені займенники, що містяться у фрагменті англо-українського паралельного корпусу, укладеного на основі роману Джоан Роулінг «Гаррі Поттер і в'язень Азкабану» обсягом 107253 слова та його українськомовної версії у перекладі Віктора Морозова.

У процесі визначення способів відтворення англійських неозначених займенників українською мовою було використано аналіз словникових дефініцій, аналіз за безпосередніми складниками, контекстуальний аналіз, трансформаційний аналіз та процедуру кількісних підрахунків.

Корпусний підхід було застосовано для здійснення суцільної вибірки одиниць аналізу і використання процедури вирівнювання тексту оригіналу і тексту перекладу з метою подальшого визначення типу перекладацької трансформації, що відтворила аналізовану одиницю.

4. Результати.

4.1. Частота англійських неозначених займенників у паралельному мікрокорпусі.

У ході дослідження неозначені іменникові (субстантивні) займенники було розподілено за структурно-семантичними та формальними ознаками на 4 типи, а саме: з ітеративними компонентами *some, any ever*, у межах яких виділено по 2 підтипи лексем, а саме: на позначення особи з компонентами *body, one, who (somebody, someone; anybody, anyone, whoever)* та істоти або неістоти з компонентами *thing, what (something, anything, whatever, whatsoever)*.

У дослідженому фрагменті корпусу виявлено 331 лексема цих чотирьох типів і двох підтипів, зокрема з компонентами *some* – 177 (53,5%), *any* – 137 (41,4%), *ever* – 17 (5,1%) відповідно (див. таблицю 1).

Дані типи займенників розміщено на шкалі частоти від 0 до 10, де 10 відповідає сукупній кількості одиниць – 331 лексемі (100%), у порядку зменшення частоти (див. табл.. 1). За даною шкалою займенники з формантом *some* мають найвищу частоту 5,4; займенники з *any* – 4,1, займенники з *ever* мають найнижчу частоту 0,5.

Водночас, на базі досліджуваного фрагмента англомовного корпусу, який налічує 107253 слова, неозначені займенники розподілено за параметром частоти вживання за принципом "кількість одиниць на 1000 слів" (див. Табл.. 1, колонка 6 (СЧ / 1000)). Відповідно до цього, займенники з *some* мають показник 1,65; з *any* -- 1,29; з *ever* – 0,16.

Таблиця 1

Розподіл типів неозначених займенників за кількістю і частотою

1	2	3	4	5	6
№	тип	кількість	частка (%)	Ч (0-10)	СЧ / 1,000
1	<i>some-</i>	177	53.5%	5.4	1.65
2	<i>any-</i>	137	41.4%	4.1	1.277 (1,28)
3	<i>-ever</i>	17	5.1%	0,5	0,159 (0,16)
-	усього	331	100 %	10	3.086

У ході аналізу одиниці кожного з підтипів розподілено в порядку зменшення частоти таким чином: 1) *something* – 126 випадків (38,1%); 2) *anything* – 80 (24,2%); 3) *anyone* – 47 (14,2%); 4) *someone* – 37 (11,2%); 5) *somebody* – 14 (4,2%); 6) *whatever* – 12 (3,6%); 7) *anybody* – 10 (3%); 8) *whatsoever* – 3 (0,9%); 9) *whoever* – 2 (0,6%), як показано в таблиці 2.

За параметром середньої частоти на 1000 слів займенник *something* характеризується найвищою частотою з показником 1,175 (1,2) одиниці на 1000 слів, що означає ймовірність його вживання у кількості одна лексема на кожну 1000 слів. Найнижчою частотою характеризується *whoever* з показником 0,019 (0,02), що означає ймовірність його вживання 2 рази на 100000 слів або 1 раз на 50000 слів. Для середньо-частотної лексеми *anyone* (0,44) існує ймовірність її вживання в кількості 4-5 одиниць на 10000 слів або 1 раз на 2000-2500 слів (див. Табл.. 2, колонка 6). Як видно з таблиці, частота вживання усіх досліджуваних неозначених займенників становить 3,086, що означає 3 одиниці на 1000 слів.

Таблиця 2

Розподіл неозначених займенників за кількістю і частотою

1	2	3	4	5	6
№	лексема	кількість	частка (%)	Ч (0-10)	СЧ/1,000
1	<i>something</i>	126	38.1%	3.8	1,175
2	<i>anything</i>	80	24.2 %	2.4	0,746
3	<i>anyone</i>	47	14.2 %	1.4	0,438
4	<i>someone</i>	37	11.2 %	1.1	0,345

5	<i>somebody</i>	14	4.2 %	0.4	0,13
6	<i>whatever</i>	12	3.6 %	0.4	0,112
7	<i>anybody</i>	10	3 %	0.3	0,093
8	<i>whatsoever</i>	3	0.9 %	0.09	0,028
9	<i>whoever</i>	2	0.6 %	0.06	0,019
	загалом	331	100%	10	3.086 (3)

Таким чином, у досліджуваному мікрокорпусі неозначені займенники з компонентом *some* виявили найвищу частоту, з компонентом *any* – середню, з компонентом *ever* – найнижчу. Серед займенників на позначення особи найбільш частотними виявились *anyone* і *someone*, водночас частота *somebody* і *anybody* у 3,5 рази нижче, *whoever* має найнижчий показник – відповідно у 23,5 та 7 раз нижче за показники *anyone* і *anybody*. Серед займенників на позначення неістоти найчастотнішим виявився *something*; частота *anything* у 1,6 рази нижче; частота *whatsoever* у 42 і 26,7 раз нижче, ніж частота *something* і *anything* відповідно і в 4 рази нижче, ніж *whatever*.

4.2. Відтворення неозначених займенників українською мовою.

За даними лексикографічних джерел (АВВУ Lingvo x3 Multilingual + V10 / Version 14.0.0.644 (2009); Балла, М.І. (1996). Англо-український словник), українськими еквівалентами аналізованих неозначених займенників є такі:

1) для *somebody* та *someone* – неозначені займенники *хтось, хто-небудь, де-хто, будь-хто*; для *something* – неозначені займенники *щось, що-небудь, децо*;

2) для *anybody* та *anyone* – неозначені займенники *хто-небудь, будь-хто, хтось* (у питальних реченнях); *ніхто* (у заперечних реченнях); означальні займенники, вживані в ролі іменників і прикметників, *всякий (усякий), кожний, будь-який*; для *anything* – неозначені займенники *що-небудь, будь-що, щось* (у питальних реченнях); *ніщо* (у заперечних реченнях); *усе (все), що завгодно* (у стверджувальних реченнях);

3) для *whoever* – складені займенники *хто б не, який би не*; для *whatever* та його емпатичної форми *whatsoever* – *все що, що б не, який би не, будь-який, який-небудь*, заперечні займенники *ніякий, жоден (жодний)*, прислівникове словосполучення для вираження абсолютного заперечення *зовсім ні*.

4.2.1. Відтворення українською мовою займенників з компонентом 'some'.

Неозначені займенники з ітеративним компонентом *some* склали найбільшу частку в дослідженому корпусі. За зменшенням частотності їх розташовано у порядку 1) *something*, 2) *someone*, 3) *somebody*. Загалом, основними прийомами їх перекладу виявлено еквівалентний переклад (94 випадки), опущення (47), лексичні та лексико-граматичні заміни (36).

Неозначений займенник *somebody* виявлено у кількості 14 одиниць, що становить 4,2% досліджуваних лексем (5 позиція за частотністю). Серед прийомів його відтворення при перекладі спостережено еквівалентний переклад, опущення і лексичні заміни.

Еквівалентний переклад *somebody* виявлено у 12 випадках (3,6%), серед яких 10 неозначеним займенником *хтось* у називному відмінку у функції підмета, два випадки у формі знахідного відмінка *когось* у функції додатка. Наприклад, еквівалентний переклад неозначеним *хтось* у функції підмета:

(англ.) *Somebody had been in to tidy; the windows were open and sun was pouring inside.*

(укр.) *Хтось уже встиг там поприбирати – вікна були відчинені й кімнату заливало сонце.*

Еквівалентний переклад неозначеним *когось* у функції прямого додатка:

(англ.) *What if you'd given the others the slip, and bitten somebody?*

(укр.) *А що, якби ви когось таки покусали?*

При еквівалентному перекладі спостережено граматичні трансформації, наприклад, трансформація активізації шляхом заміни агентивного додатка вихідного речення на підмет, виражений неозначеним займенником *хтось*:

(англ.) *But you were now accompanied by somebody else.*

(укр.) *Але тепер з вами був іще хтось.*

Виявлено випадки опущення *somebody*, наприклад:

(англ.) *It was a room...; every piece of furniture was broken as though somebody had smashed it.*

(укр.) *Там була кімната..., з мовби навмисне поламаними меблями.*

При відтворенні неозначеного займенника *somebody* спостережено лексичні заміни, наприклад, контекстуальна лексична заміна особовим займенником першої особи однини *я*:

(англ.) *It is time somebody took this class in hand.*

(укр.) *Я нарешті за вас візьмуся.*

Неозначений займенник *someone* у досліджуваному корпусі вжито 37 разів, що становить 11,2 % досліджуваних одиниць, завдяки чому він посів 4 місце за частотністю. Серед способів його відтворення при перекладі виявлено еквівалентний переклад (23 – 6,9 %), опущення (11 – 3,3 %), лексичні та лексико-граматичні заміни (3 – 0,9%). Водночас виявлено трансформації додавання разом з еквівалентним перекладом (1 – 0,3 %) та лексичною заміною (1 – 0,3 %), а також опущення з граматичною заміною (1 – 0,3 %) та опущення з лексичною заміною (1 – 0,3 %).

Найпоширенішим способом відтворення займенника *someone* виявився еквівалентний переклад за допомогою неозначеного займенника *хтось*, у тому числі у формі непрямих відмінків: знахідного *когось*, давального *комусь*, наприклад:

(англ.) *The compartment door suddenly opened and someone fell painfully over Harry's legs.*

(укр.) *Зненацька відчинилися двері, і хтось незграбно перечепився через Гарріну ногу.*

(англ.) *"Think we'd better go and get someone?" said Ron nervously.*

(укр.) *"Можє, краще ніти когось покликати?" — стривожився Рон.*

Виявлено опущення при відтворенні *someone*, наприклад:

(англ.) *Indeed, he had suspected for some time that **someone** on our side had turned traitor.*

(укр.) *Він якийсь час підозрював, що серед нас є зрадник.*

Спостережено опущення з граматичною заміною на неозначено-особову конструкцію:

(англ.) *And he strode back into his cabin as **someone** knocked at the front door.*

(укр.) *І пошкандибав до своєї хижі – у двері вже стукали.*

Виявлено граматичні заміни при відтворенні *someone*, зокрема граматичну заміну неозначено-особового *someone* у функції предикатива на неозначено-якісний займенник *якийсь* у функції означення у групі підмета:

(англ.) *If there's **someone** untrustworthy around, it's supposed to light up and spin.*

(укр.) *Якщо неподалік буде **якийсь** негідник, ця штука має засвітитися й завертатися.*

Виявлено лексичні заміни, у тому числі з додаванням і опущенням, наприклад, лексична заміна на вказівний займенник *той* у знахідному відмінку з додаванням відносного займенника *хто*:

(англ.) *Why would I go looking for **someone** I know wants to kill me?*

(укр.) *Але навіщо я мав би шукати **того, хто** хоче мене вбити?*

Спостережено одну лексико-граматичну заміну (0,3 %) на вказівний займенник *той* у множині з відносним *хто* у давальному відмінку *кому*:

(англ.) *Harry sat stunned for a moment at the idea of **someone** having their soul sucked out through their mouth.*

(укр.) *Гаррі приголомшено сидів, уявляючи **тих, кому** висмоктують через вуста душу.*

Неозначений займенник *something* розташовано на першій позиції за частотою вживання; зареєстровано 126 випадків його вживання в дослідженому мікрокорпусі, що становить більше 38 % усіх одиниць. Серед прийомів його відтворення при перекладі виявлено еквівалентний переклад (59 – 17,8%), опущення (35 – 10,6%), лексико-граматичні та лексичні заміни (32 – 9,7%), а також додавання, перестановки і компенсації.

Еквівалентний переклад *something* неозначеним займенником *щось*, у тому числі у непрямих відмінках, виявлено у 59 випадках, наприклад:

(англ.) *As Harry opened the door, **something** brushed against his leg.*

(укр.) *Відчинив двері, і відчув, як **щось** торкнулося до його ноги.*

Спостережено еквівалентний переклад *something* з граматичними трансформаціями додавання і перестановки, зокрема з додаванням підсилювальної частки *іще*:

(англ.) *Scabbers probably had a fight with another rat or **something**.*

(укр.) *Скеберс міг побитися з іншими пацюками або **іще щось**.*

Еквівалентний переклад із граматичною трансформацією перестановки з позиції підмета в позицію додатка зі зміною порядку слів у мові перекладу:

(англ.) ***Something** stirred in Harry's memory.*

(укр.) *Гаррі раптом **щось** пригадав.*

Опущення спостережено в 35 випадках, наприклад:

(англ.) *We'll have to hide behind a tree or **something** and keep a lookout.*

(укр.) *Сховаємося за деревом і подивимось.*

Виявлено 32 заміни, у тому числі 19 лексичних замін на іменники, словосполучення, вказівний займенник *те*, *того*, якісний займенник *якась*, *якусь*, неозначено-кількісний емпатичний *стільки* в окличному реченні, вказівний *те*, означальний *take*, підсилювальний *take*. Наприклад, контекстуальна лексична заміна на конкретний іменник *material*:

(англ.) *Harry moved the tip of his eagle-feather quill down the page, frowning as he looked for **something** that would help him write his essay.*

(укр.) *Гаррі водив по сторінці орлиним пером і, насуплюючи брови, підшукував **material** для реферату.*

Лексична заміна на означальний займенник *take*:

(англ.) *And then he saw **something** to make his heart stand still.*

(укр.) *І тут він побачив **take**, від чого його серце похололо.*

Лексична заміна субстантивним словосполученням:

(англ.) *He called Snape **something** that made Hermione say "Ron!"*

(укр.) *Він обізвав Снейпа **таким словом**, що Герміона аж вигукнула: "Роне!"*

Окрім того, виявлено 13 випадків лексико-граматичних замін на іменники, неозначений означальний займенник *якийсь*, питальний *що*, вказівний *те*, проксемічний *це*, субстантивований числівник *один* тощо, у тому числі з додаванням. Наприклад, лексико-граматична заміна додатка вихідного речення на означення, виражене неозначеним означальним займенником *якийсь* у формі жіночого роду знахідного відмінка з додаванням підсилювальної частки *хоч*:

(англ.) *He's retired now, good for him to have **something** to do.*

(укр.) *Він зараз у відставці, йому добре мати **хоч якусь** роботу.*

Лексико-граматична заміна додатка вихідного стверджувального речення на підмет у питальному реченні, виражений питальним займенником *що*:

(англ.) *I hope there's **something** good for lunch, I'm starving.*

(укр.) *Цікаво, **що** буде на обід? Я вмираю з голоду.*

Лексико-граматична заміна предикатива на означення в групі підмета, виражене неозначеним якісним займенником *якийсь*:

(англ.) *There's **something** funny about that animal.*

(укр.) *Цей котяра **якийсь** дуже химерний.*

Лексико-граматична заміна займенника *something* на позначення неістоти у функції додатка на неозначений займенник на позначення істоти *хтось* у функції підмета:

(англ.) *Harry was sure he could see **something** else moving in the shadow of the trees too.*

(укр.) *Гаррі був переконаний, **що** в затінку дерев рухався **ще хтось**.*

Лексико-граматична заміна на субстантивований числівник *один*:

(англ.) *Harry, there's **something** I don't understand.*

(укр.) *Гаррі, я не розумію **одного**.*

Таким чином, основним прийомом перекладу цього займенників з компонентом *some* є еквівалентний переклад, опущення і заміни. Еквівалентний переклад займенника *something* становить 59 випадків (17,8%), опущення – 35 (10,6%), заміни – 32 (9,7%); еквівалентний переклад *someone* – 23 (6,9%), опущення – 11 (3,3%), заміни – 3 (0,9%); еквівалентний переклад *somebody* – 12 (3,6%), опущення – 1 (0,3%), заміни – 1 (0,3%).

4.2.2. Відтворення українською мовою займенників з компонентом ‘*any*’.

Неозначені займенники з ітеративним компонентом *any*, які на другій позиції за середньою частотою, розташовано за параметром зменшення частоти таким чином: 1) *anything*, 2) *anyone*, 3) *anybody*. Основними прийомом їх перекладу встановлено еквівалентний переклад (78 випадків – 23,6% загальної кількості всіх одиниць), опущення (37 – 11,2%), лексичні та лексико-граматичні заміни (22 – 6,6%).

Неозначений займенник *anybody* на 7-й позиції за частотою; зафіксовано 10 випадків його вживання, що складає 3 % від кількості досліджуваних лексем. Серед прийомів його відтворення при перекладі виявлено еквівалентний переклад (5 – 1,5%), опущення (3 – 0,9%), лексичні та граматичні заміни (2 – 0,6%).

Еквівалентний переклад *anybody* за допомогою заперечного займенника *ніхто* в заперечних реченнях або означального *кожний* у стверджувальних реченнях виявлено в 5 випадках, що становить 50% вживань *anybody* у даному мікрокорпусі. Нижче проілюстровано еквівалентний переклад за допомогою займенника *ніхто* у родовому відмінку в заперечному реченні:

(англ.) *The lake was coming nearer and nearer, but there was no sign of anybody.*

(укр.) *Озеро наближалося, але там нікого не було видно.*

Еквівалентний переклад заперечним займенником *ніхто* в орудному відмінку з прийменником *з* на позначення суб'єкта сумісної дії у вигляді словосполучення *ні з ким* із граматичною заміною стверджувального речення на питальне демонструє такий фрагмент:

(англ.) *She barely spoke to anybody and snapped when she was interrupted.*

(укр.) *Вона майже ні з ким не розмовляла й огризалася, коли хтось відвертав її увагу.*

Опущення при перекладі *anybody* зафіксовано в трьох випадках, що становить 30 % його вживань, наприклад:

(англ.) *He was forbidden by Dumbledore to tell anybody.*

(укр.) *Дамблдор суворо заборонив йому про це розповідати.*

Лексичні заміни *anybody* спостережено в двох випадках (0,6%). Приклад нижче ілюструє заміну *anybody* означальним займенником *інший* у ролі іменника у множині:

(англ.) *She was taking more subjects than anybody else.*

(укр.) *Вона вивчала предметів незрівнянно більше за інших.*

Лексична заміна вказівним займенником *той* у формі множини *ті*:

(англ.) *He was becoming increasingly edgy, and gave very severe punishments to **anybody** who disturbed the quiet of the common room in the evenings.*

(укр.) *Він був дуже знервований і суворо карав **тих**, хто вечорами порушував спокій у вітальні.*

Займенник *anyone* вжито у 47 випадках (14,2 % від загальної кількості одиниць), що дозволило розташувати його на 3-й позиції за частотою, Серед прийомів його перекладу виявлено еквівалентний переклад (28 – 8,5%), опущення (14 – 4,2%), заміни (5 – 1,5%), у тому числі лексичні заміни, граматичні заміни та додавання.

Спостережено еквівалентний переклад *anyone* за допомогою неозначених займенників *хтось*, включаючи форми непрямих відмінків *комусь*, *когось*, *ніхто* включно з формами *нікому*, *нікого*, а також займенників *будь-хто*, *кожний* – усього 28 випадків, що склало 59,6 % від кількості його вживань, Наприклад: еквівалентний переклад *anyone* за допомогою неозначеного займенника *хтось* у стверджувальному реченні:

(англ.) *These days they lived in terror of **anyone** finding out that Harry had spent most of the last two years at Hogwarts School of Witchcraft and Wizardry.*

(укр.) *Минулі два роки жили в постійному жасі: а ну ж бо **хтось** довідається, що Гаррі навчається в Гогвортській школі чарів та чаклунства*

Еквівалентний переклад заперечним займенником *ніхто* у формі давального відмінка *нікому* у стверджувальному реченні:

(англ.) *Then he hurried them off to the field before **anyone** else had finished.*

(укр.) *А тоді, не давши **нікому** доїсти, поспішно вивів команду з зали.*

Виявлено випадки еквівалентного перекладу з додаванням, зокрема еквівалент *ніхто* у питальному реченні з додаванням особового займенника другої особи множини *ви* у формі родового відмінка з прийменником з:

(англ.) *“Hasn’ – hasn’ **anyone** bin able ter open their books?” said Hagrid.*

(укр.) *”Невже... невже **ніхто з вас** не може відкрити свою книгу?”*

Зареєстровано випадки граматичної заміни при еквівалентному перекладі, зокрема граматичну заміну підмета підрядного умовного речення в мові оригіналу на обставину порівняння, виражену займенником *ніхто* у простому стверджувальному реченні в мові перекладу:

(англ.) *If **anyone** deserves that place, he does.*

(укр.) *Він заслужив його, як **ніхто**.*

Опущення при перекладі виявлено у 14 випадках (майже 30 % уживань *anyone*), наприклад:

(англ.) *Never, in **anyone**’s memory, had a match approached in such a highly charged atmosphere.*

(укр.) *Ще жоден матч не очікувався в такій напруженій атмосфері.*

Лексичні заміни спостережено у 5 випадках (10,6 % уживань *anyone*), у тому числі з додаванням, наприклад лексична заміна на узагальнювальний займенник *всі*. Наприклад:

(англ.) *Nothing **anyone** said made him feel any better about being left behind.*

(укр.) ***Всі** намагалися його розрадити, але марно.*

Лексична заміна неозначеного займенника питальним займенником *хто*:

(англ.) *Can anyone confirm that?*

(укр.) *А хто це може підтвердити?*

Виявлено випадки лексичної заміни з додаванням, зокрема лексична заміна на займенник *всі* з додаванням іменника *охочий* у формі множини:

(англ.) *Hannah Abbott, from Hufflepuff, spent much of their next Herbology class telling **anyone** who'd listen that Black could turn into a flowering shrub.*

(укр.) *Анна Ебот з Гафелпафу цілий урок гербології запевняла **всіх** охочих її слухати, що Блек уміє перетворюватися на квітучий кущ.*

Неозначений займенник *anything* виявлено в кількості 80 одиниць (24,2% загального корпусу), що дозволило розташувати його на другій позиції за частотою вживання. Серед прийомів його перекладу встановлено еквівалентний переклад (45 – 13,6%), опущення (20 – 6%), заміни (15 – 4,5%), включаючи лексичні та лексико-граматичні заміни.

Еквівалентний переклад *anything* виявлено в 45 випадках (56,3% уживань *anything*), зокрема за допомогою неозначеного займенника *щось* включно з формами непрямих відмінків (*чогось* тощо) у стверджувальних реченнях, заперечного займенника *ніщо* з формами непрямих відмінків *нічого*, *ні для чого* в заперечних реченнях, неозначеного *що-небудь*, узагальнювального *все*, у тому числі у складі словосполучення *все, що завгодно*. Наприклад, еквівалентний переклад заперечним займенником *ніщо* у формі родового відмінка *нічого* в заперечному реченні:

(англ.) *Harry didn't know **anything** about the wizard prison.*

(укр.) *Він **нічого** не знав про ту чаклунську в'язницю.*

Еквівалентний переклад займенником *щось* у стверджувальному реченні:

(англ.) *If there's **anything** you need, Mr. Potter, don't hesitate to ask.*

(укр.) *Містер Поттер, коли буде **щось** потрібно, відразу кажіть.*

Окрім того, виявлено еквівалентний переклад *anything* із додаванням та граматичними замінами. Наприклад, еквівалент *нічого* з додаванням еквівалента *все* у парцельованих реченнях:

(англ.) *We came back to help Sirius; we're not supposed to be doing **anything** else.*

(укр.) *Нам необхідно врятувати Сіріуса! І **все**. Більше **нічого**.*

Еквівалентний переклад займенником *все* з граматичною заміною заперечного речення на стверджувальне речення:

(англ.) *There wasn't **anything** wrong with it.*

(укр.) *З нею було **все** о'кей.*

Опущення при перекладі склало 20 одиниць (6%), наприклад:

(англ.) *Hermione, who disapproved of copying, pursed her lips but didn't say **anything**.*

(укр.) *Герміона мовчки скривилася: вона ніколи не схвалювала списування.*

Лексичні та лексико-граматичні заміни при відтворенні *anything* спостережено у 15 випадках (4,5%), а саме: 11 лексичних заміни (3,3%) і 4 лексико-граматичні заміни (1,2%), у тому числі з додаванням і конкретизацією.

Наприклад, лексична заміна відносним займенником *що* в орудному відмінку *чим* з прийменником *за* з додаванням узагальнювального займенника *все* в дистантній позиції:

(англ.) *Harry, apart from that, you're not missing **anything**.*

(укр.) *Ось і **все**, більше там нема **за чим** жалкувати.*

Спостережено контекстуальну лексичну заміну конкретним іменником завдання у формі множини з метою конкретизації:

(англ.) *I would advise you not to entrust him with **anything** difficult.*

(укр.) *Моя тобі порада: не став перед ним надто складних завдань.*

Виявлено лексико-граматичні заміни, включно з додаванням. Наприклад, лексико-граматична заміна додатка *anything* конкретним іменником *дурниці* з означенням, вираженим атрибутивним заперечним займенником *ніякий*:

(англ.) *You mustn't go doing **anything** stupid.*

(укр.) *Не роби **ніяких дурниць**.*

Таким чином, основними прийомами відтворення займенників з компонентом *any* є еквівалентний переклад, опущення і заміни. Еквівалентний переклад *anything* становить 45 випадків (13,6%), опущення – 20 (6%), заміни – 15 (4,5%); еквівалентний переклад *anyone* – 28 (8,5%), опущення – 14 (4,2%), заміни – 5 (1,5%); еквівалентний переклад *anybody* – 5 (1,5%), опущення – 3 (0,9%), заміни – 2 (0,6%).

4.2.3. Відтворення українською мовою займенників з компонентом 'ever'.

Неозначені займенники з компонентом *ever* виявили найменшу частотність у досліджуваному корпусі; порядок їх розташування за параметром зменшення частоти має такий вигляд: 1) *whatever*, 2) *whatsoever*, 3) *whoever*. Основними прийомами їх перекладу є еквівалентний переклад, опущення, лексичні та лексико-граматичні заміни.

Неозначений займенник на позначення особи *whoever* спостережено у двох випадках (0,6% дослідженого фрагмента корпусу), що відносить його на останню, 9 позицію за частотністю,

У дослідженому фрагменті паралельного корпусу не виявлено випадків еквівалентного перекладу займенника *whoever* словосполученнями *хто б не, який би не*. Прийомами його перекладу є опущення і лексичну заміна.

Опущення *whoever* ілюструє такий фрагмент:

(англ.) *He wanted to help **whoever** it was, he tried to move his arms...*

(укр.) *Він хотів допомогти, намагався поворухнути руками...*

Виявлено лексичну заміну на вказівний займенник *той* з відносним *хто*:

(англ.) ***Whoever** had sent that Patronus would be appearing at any moment .*

(укр.) *Щомиті може з'явитися **той, хто** вислав патронеса.*

Слід зазначити, що в дослідженому мікрокорпусі не виявлено випадків вживання форми об'єктного відмінка *whomever*.

Неозначений займенник *whatever* виявлено у 12 випадках (3,6% дослідженого фрагменту корпусу), що дозволило розташувати його на 6 позиції

за частотою вживання. Прийомами його перекладу є еквівалентний переклад, опущення, лексичні заміни.

Еквівалентний переклад *whatever* становить 5 випадків (1,5% усіх одиниць), включно з додаванням (1– 0,3%) і граматичною заміною (1 – 0,3%). Зокрема, виявлено еквівалентний переклад за допомогою словосполучення *що б не*, яке складається з відносного займенника *що*, підсилювальної умовної частки *б* та заперечної частки *не* і слугує для приєднання підрядних додаткових, підметових і допустових речень:

(англ.) *Swear to me that **whatever** you might hear...*

(укр.) *Поклянися – **що б ти не** почув...*

Виявлено еквівалентний переклад *whatever* з додаванням підрядного сполучника, а саме: за допомогою словосполучення *хоч би що*, яке складається з допустового сполучника *хоч* зі значенням "незважаючи на" в допустовому підрядному реченні, умовної частки *би* і відносного займенника *що*. Наприклад:

(англ.) *His jet-black hair, however, was just as it always had been – stubbornly untidy, **whatever** he did to it.*

(укр.) *Його чорне, як смола, волосся було таке, як і завжди – стирчало навсібіч, **хоч би що** він із ним робив.*

Еквівалентний переклад *whatever* за допомогою відносного займенника *що* у поєднанні з граматичною трансформацією компресії, яка полягає в опущенні інклюзивного займенника (*усе*) *все*, умовної частки *би* (*б*) і заперечної частки *не*, ілюструє такий фрагмент:

(англ.) *Never before had he been able to get up whenever he wanted or eat **whatever** he fancied.*

(укр.) *Ще ніколи він не вставав, коли захоче, і не їв, **що** забажає.*

Виявлено 5 випадків опущення *whatever* (1,5%). Наприклад:

(англ.) *It was bad enough that he'd passed out, or **whatever** he had done, without everyone making all this fuss.*

(укр.) *Навіщо весь цей галас – йому й так було соромно, що він тоді знепритомнів.*

Лексичні заміни спостережено у двох випадках (0,6%), приміром заміна на сполучення вказівного займенника *той* в орудному відмінку з відносним займенником *що* в родовому відмінку:

(англ.) *He will immediately become **whatever** each of us most fears.*

(укр.) *Він одразу стане **тим, чого** кожен з нас боїться найбільше.*

Неозначений займенник *whatsoever*, що є емпатичною формою *whatever*, виявлено в трьох випадках (0,9%), завдяки чому його розміщено на 8 позиції за частотою. Усі три випадки його вживання зареєстровано в атрибутивній функції в постпозиції. Прийоми перекладу цієї одиниці включають еквівалентний переклад із додаванням, опущення і лексичну заміну.

Еквівалентний переклад *whatsoever* за допомогою займенника *жодний*, що вживається в заперечних реченнях при підметові чи додаткові для вираження повного заперечення, виявлено з додаванням якісного прикметника *серйозний*. Наприклад:

(англ.) *On the rare occasion that they did catch a real witch or wizard, burning had no effect whatsoever.*

(укр.) *Випадки, коли вони ловили й спалювали справжню відьму або чаклуна, були украй рідкісні й не мали жодних серйозних наслідків.*

Опущення *whatsoever* ілюструє фрагмент нижче:

(англ.) *Harry could hear the voices whispering, but they made no sense whatsoever.*

(укр.) *Гаррі чув чийсь голоси, але не міг збагнути сенсу слів.*

Спостережено лексичну заміну *whatsoever* прикметником *цілковитий* у ролі препозитивного означення, що описує абсолютний, повний, необмежений прояв якості або риси предмета і в даному контексті виконує підсилювальну функцію, адекватно передаючи емпатичне значення *whatsoever*:

(англ.) *Their story made no sense whatsoever.*

(укр.) *Їхня розповідь – цілковите безглуздя.*

Отже, прийоми відтворення неозначених займенників з компонентом *ever* включають еквівалентний переклад, опущення і заміни. За результатами кількісних підрахунків еквівалентний переклад *whatever* становить 5 випадків (1,5%), опущення – 5 (1,5%), заміни – 2 (0,6%); еквівалентний переклад *whatsoever* – 1 (0,3%), опущення – 1 (0,3%), заміни – 1 (0,3%); еквівалентний переклад *whoever* не виявлено, опущення – 1 (0,3%), заміна – 1 (0,3%).

5. Обговорення і висновки.

Загальна кількість проаналізованих нами неозначених займенників і прийомів їх перекладу представлено у зведеній Таблиці 3.

Таблиця 3

Загальна кількість неозначених займенників і прийомів їх перекладу

№	лексема	к-ть	%	прийоми перекладу					
				еквівалент		опущення		заміна	
				Q	P (%)	Q	P (%)	Q	P (%)
1	<i>something</i>	126	38.1	59	17.8	35	10.6	32	9.7
2	<i>anything</i>	80	24.2	45	13.6	20	6	15	4.5
3	<i>anyone</i>	47	14.2	28	8.5	14	4.3	5	1.5
4	<i>someone</i>	37	11.2	23	7	11	3.3	3	0.9
5	<i>somebody</i>	14	4.2	12	3.6	1	0.3	1	0.3
6	<i>whatever</i>	12	3.6	5	1.5	5	1.5	2	0.6
7	<i>anybody</i>	10	3	5	1.5	3	0.9	2	0.6
8	<i>whatsoever</i>	3	0.9	1	0.3	1	0.3	1	0.3
9	<i>whoever</i>	2	0.6	-	-	1	0.3	1	0.3
	загалом	331	100%	178	53.8%	91	27.5%	62	18.7%

Загальні дані щодо різновидів та кількості виявлених прийомів перекладу неозначених займенників у даному мікрокорпусі представлено в Таблиці 4.

Таблиця 4

Прийоми перекладу неозначених займенників

№	прийом	різновид	к-ть	%	Загалом	
					к-ть	%
1	еквівалент	суто еквівалент	154	46.5	178	53.8
		з додаванням	19	5.8		
		з граматичною заміною	5	1.5		
2	опущення	суто опущення	90	27.2	91	27.5
		з граматичною заміною	1	0.3		
3	заміна	лексична заміна	44	13.3	62	18.7
		лексико-граматична заміна	18	5.4		
Загалом			331	100%	331	100%

Таким чином, проведене дослідження дозволяє констатувати, що найбільшу частоту вживання в даному мікрокорпусі виявив займенник *something* (126), найменшу – займенник *whoever* (2). Займенники *anyone* і *someone* виявили середню частоту вживання – 47 і 37 відповідно.

З'ясовано, що неозначений займенник *something* характеризується найбільшою прогнозованою частотою вживання на 1000 слів, а саме: 1,17 одиниці, що означає ймовірність його вживання один раз на 1000 слів. Найменшу частоту виявив займенник *whoever* 0,02 на 1000 слів, що означає ймовірність його вживання у кількості 2 одиниць на 100000 слів або 1 одиниці на 50000 слів. Займенники *anyone* і *someone* виявили середню частоту, а саме: 4-5 одиниць та 3-4 одиниці на 10000 слів відповідно, або для *anyone* – 1 одиниця на 2000-2500 слів; для *someone* – 1 одиниця на 2500-3000 слів.

Установлено, що в даному мікрокорпусі середня частота займенників із компонентом *some* становить 1,65 одиниці на 1000 слів, що означає ймовірність їх уживання у кількості 3 одиниць на 2000 слів; середня частота займенників із компонентом *any* становить 1,28 одиниці на 1000 слів; займенників із *ever* – 0,16 на 1000 слів або 1-2 одиниці на 10000 слів.

Доведено, що основними прийомами перекладу неозначених субстантивних займенників у дослідженому фрагменті англо-українського паралельного корпусу є еквівалентний переклад, опущення і лексичні заміни. Еквівалентний переклад виявлено у 178 випадках, що становить 53,8%, при цьому встановлено три різновиди еквівалентного перекладу, а саме: суто еквівалентний переклад (154 – 46,5%), з додаванням (19 – 5,8%) і з граматичною заміною (5 – 1,5%). Опущення при перекладі виявлено у 91 випадку, що становить 27,5%. Заміни зареєстровано у 62 випадках, що складає 18,7%, із яких лексичні заміни становлять 44 випадки (13,3%) і лексико-граматичні заміни – 18 випадків (5,4%).

На нашу думку, є кілька факторів, які пояснюють такий розподіл частотності та перекладацьких трансформацій. По-перше, найвищу частоту займенників з компонентом *some*, зокрема займенника *something*, можна пояснити жанровими особливостями тексту, характерною рисою якого є велика кількість загадкових і незвичних персонажів, невідомих і містичних явищ та

подій, які позначаються як *дещо*, *щось*, тобто *something*. По-друге, щодо прийомів перекладу, розподіл їхньої частоти можна пояснити структурними властивостями української мови, яка має достатню кількість неозначених займенників, еквівалентних відповідним лексемам англійської мови. По-третє, опущення, додавання і лексичні заміни можна пояснити контекстуальними і стилістичними особливостями тексту, які спричиняють необхідність застосування альтернативних мовних засобів вираження різних відтінків значень для досягнення адекватності перекладу.

Перспективи подальших досліджень включають розгляд особливостей функціонування та відтворення англійських неозначених прикметникових, прислівникових та кількісних займенників, а також квантифікаторів і детермінативів у сучасному художньому дискурсі.

Список літератури

- Bhat, Darbhe N.S. Pronouns. Oxford University Press, 2007. [ISBN 978-0199230242](#).
- Biesen, Judith N. You and I—pronoun use and communication patterns in anxious couples. 2012. https://scholarlycommons.pacific.edu/uop_etds/313.
- George, Christina. Revised syntactic attributes for relative cause simplification and relative pronoun correction. Thesis, University of Ottawa (Canada), 2006. <http://hdl.handle.net/10393/27245>.
- Crystal, David (1985). A dictionary of linguistics and phonetics (2nd ed.). Basil Blackwell.
- Guillou, Liane. Incorporating Pronoun Function into Statistical Machine Translation, 2016. <https://era.ed.ac.uk/bitstream/handle/1842/20448/Guillou2016.pdf>.
- Hartshorne, Joshua. Pronoun Interpretation in Explanatory Sentences. Doctoral dissertation, Harvard University. 2012. <https://dash.harvard.edu/handle/1/10318177>
- Haspelmath, M. Indefinite Pronouns. Oxford University Press, 2001. 380 p.
- Huddleston, Rodney; Pullum, Geoffrey The Cambridge Grammar of the English Language. Cambridge University Press, 2002. pp. 822–824. [ISBN 9780521431460](#).
- Paterson, L. L. (2011). The use and prescription of epicene pronouns: a corpus-based approach to generic he and singular they in British English, 2011. URL: <http://dissertations.umi.com/gsas.harvard:10239>.
- Plotkin, V. (2006). The Language System of English, Universal Publishers. p. 82–83.
- Quinn, Heidi. The distribution of pronoun case forms in English. University of Canterbury. Linguistics, 2002. URL: <http://hdl.handle.net/10092/4850>.
- Simon, Horst J.; Wiese, Heike (2002). Pronouns – Grammar and Representation. Linguistics Today. p. 190. [ISBN 9789027227737](#).
- Watson, Robin Montgomery. Epicene Pronoun Use in Modern American English. Text, BYU ScholarsArchive, 2010. <https://scholarsarchive.byu.edu/etd/2358>. URL <http://dissertations.umi.com/gsas.harvard:10239>.
- Wilson, Garry. An investigation of 'minimalist' and 'constructionist' processing strategies in pronoun comprehension. Durham University, 1995. <http://etheses.dur.ac.uk/5321/>. URL <http://dissertations.umi.com/gsas.harvard:10239>.
- Types of pronouns. URL: <https://usefulenglish.ru/miscellany/types-of-pronouns>.
- Дзюман, Н.П. Семантико-синтаксична сфера займенника в сучасній українській літературній мові. Дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук, спеціальність 10.02.01 – українська мова, 2015. URI: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/8423>
- Дудко, І.В. Семантика і функціонування неозначених займенників у сучасній українській літературній мові. Дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук, спеціальність 10.02.01 – українська мова, 2002. URI: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7906>

Звонська Л.Л., Корольова Н.В., Лазер-Паньків О.В. та ін. Займенник. *Енциклопедичний словник класичних мов*. К.: ВПЦ «Київський університет», 2017. С. 194 – 552.

Калашник О.В. Пронімінативи в українській інтимній поезії II половини XX – початку XXI століть: семантика і стилістика. Дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук, спеціальність 10.02.01 – українська мова, 2021. URL: <http://www.enpuir.npu.edu.ua/handle/>

Лобанова В. Англійський займенник: роль та зміни у сучасній мові. *English and American Studies*, 2019. 1. Р. 34–40.

Матвійчук, Т.П. Займенникова реалізація текстових категорій. Дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук, спеціальність 10.02.01 – українська мова, 2010.. URI: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/52>

Шпиль, О.Б. Граматика і семантика займенника в українській мові XVI–XVII століть. Дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук, спеціальність 10.02.01 – українська мова, 2016. <https://lnu.edu.ua/thesis/shpyt-oksana-bohdanivna/>

Лексикографічні джерела

АВВУУ Lingvo x3 Multilingual + V10 / Версія 14.0.0. 644, 2009.

Англо-український словник: У 2 т. / М.І. Балла. К: Освіта, 1996. Т. 1. 752 с.

Англо-український словник: У 2 т. / М.І. Балла. К: Освіта, 1996. Т. 2. 712 с.

Джерела ілюстративного матеріалу

Rowling J.K. *Harry Potter and Prisoner of Azkaban*. London: Bloomsbury Publishing, 1999. 317 p.

Роулінг Дж. К. Гаррі Поттер і в'язень Азкабану, «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», серія ДК, Ме 759 від 2.01.2002. Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3942>

Bibliographic Description:

Lytvynov, O. O. (2021). Rendering English Fiction Indefinite Pronouns into Ukrainian: a Corpus Approach. *Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 9. Current Trends in Language Development*, 22. 58–76. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series9.2021.22.05>.

Abstract

The paper deals with an investigation into the usage of English indefinite nominal pronouns in modern fictional discourse and the specificity of their rendering into Ukrainian with employment of corpus approach. The pronouns under study have been selected by the entire sampling method from the complete register compiled on the basis of the novel by J.K. Rowling “Harry Potter and the Prisoner of Azkaban” and its Ukrainian version translated by V. Morozov. There have been determined the semantic structures of nine English indefinite pronouns based on their formal characteristics and the dictionary entries’ analysis. The units under analysis have been divided into three structural-semantic types according to their form and meaning, wherein two semantic subtypes have been distinguished. The lexemes of each of type have been distributed in decreasing sequence on a zero-ten frequency scale. There have been calculated the expected frequencies per 1,000 words for each of the types to suggest the probability of their usage in a text. The most frequent and the least frequent indefinite pronouns and pronoun types have been revealed t, as well as the lexemes possessing medium frequencies. It has been identified that pronouns with ‘some’ are of highest frequency when pronouns with ‘ever’ – the lowest, and pronouns with ‘any’ are in between. The most frequent is the pronoun ‘something’, the least frequent is the pronoun ‘whoever’. Pronouns ‘anyone’ and ‘someone’ have demonstrated the average frequency in the microcorpus under analysis. With the use of the immediate constituents’ analysis and contextual analysis there

have been revealed the peculiarities of the pronouns' usage in the source text. Based on the transformational analysis there have been specified the translation methods and types of translation shifts employed for adequate rendering of the pronouns into Ukrainian. The most common methods of the analysed pronouns' translation have been proved to be equivalent translation, omission, addition, lexical and lexico-grammatical replacements, with additions and grammatical shifts.

Keywords: *indefinite pronoun, translation shift, translation method, equivalent, omission, addition, replacement.*